

Henryk Duda, Piotr Kołodziejczyk

Analiza systemów gry drużyn występujących w EURO 2004 jako wyznacznik zorganizowanego szkolenia we współczesnym futbolu

---

Acta Scientifica Academiae Ostroviensis nr 22, 89-111

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Henryk Duda*, Piotr Kołodziejczyk**

Analiza systemów gry drużyn występujących w EURO 2004 jako wyznacznik zorganizowanego szkolenia we współczesnym futbolu

Wielkie zawody piłkarskie, takie jak Mistrzostwa Świata czy Europy, każdorazowo przynoszą wiele cennego materiału szkoleniowego. Analiza gry najlepszych reprezentacji w ważnych zawodach międzynarodowych, pozwala uzyskać istotne dane, dla określenia właściwego kierunku, treści i form szkolenia piłkarskiego. Nowoczesny trening musi bowiem odtwarzać, w odpowiednim stopniu i zakresie, warunki i wymogi walki sportowej na boisku. Z tego też względu turnieje rangi mistrzowskiej są z wielkim zainteresowaniem obserwowane przez trenerów oraz ekspertów. Kierują oni swoją uwagę na stosowane systemy gry, formy działań ofensywnych i obronnych, sposoby wykonywania stałych fragmentów gry, sytuacje, w jakich najczęściej zdobywane są bramki itp. (Duda 2004).

Celem pracy jest uzyskanie informacji o tym, jakie systemy gry dominowały w meczach najlepszych drużyn turnieju EURO 2004 oraz jakie koncepcje działań obowiązywały przy realizacji celów gry.

Wydaje się, iż wyniki analizy dotyczącej koncepcji gry z ostatnich Mistrzostw Europy ukazane w tej pracy tuż przed kolejnym wielkim turniejem jakim są Mistrzostwa Świata w Niemczech są uzasadnione. Stanowią one mogą materiał porównawczy, a nawet kontynuację w analizie gry czołowych drużyn tych Mistrzostw. Sądzi się, iż Mistrzostwa Świata w Niemczech mogą przynieść rozwiązanie dla koncepcji nowego, obowiązującego w światowym futbolu systemu gry.

Bobby Moore - słynny angielski "libero" stwierdził, że trzeba znaleźć taki system gry, któremu będą w stanie sprostać zawodnicy pozostający do dyspozycji trenera. System gry, który musi uwydatniać ich walory i maskować ich słabości, który będzie wystarczająco elastyczny, aby mógł przynieść efekty gdy drużyna nie ma swego dnia. Sposób gry na miarę możliwości zawodników (Żmuda i Panfil 1999). Biorąc to pod uwagę w procesie szkolenia w piłce nożnej dokonuje się

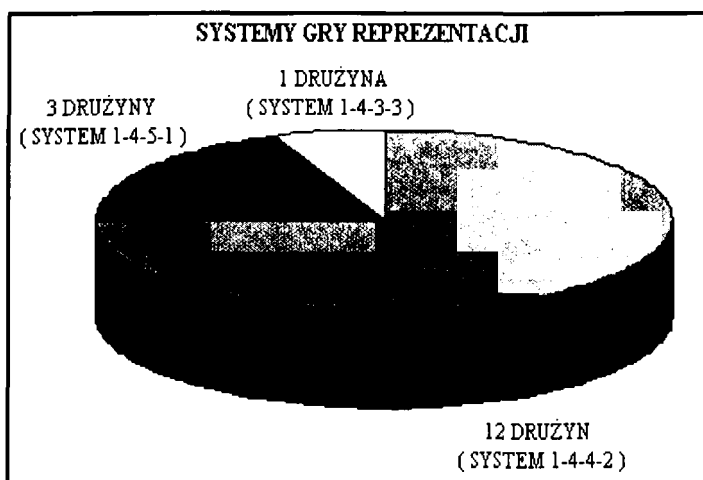
* dr, Zakład Teorii i Metodyki Piłki Nożnej AWF w Krakowie

** mgr, AWF w Krakowie

ciągłych poszukiwań, co sprawia, że ustawienie graczy i ich zadania w działaniach defensywnych i ofensywnych ulegają zmianie.

Z analizy gry obserwowanych drużyn biorących udział w turnieju EURO 2004 wynika, iż podstawowym systemem gry było ustawienie wyjściowe **1-4-4-2** (np. *Grecja, Czechy* - rys. 1), ale modyfikowano ten system gry do ustawienia **1-4-3-3** (*Holandia*) i **1-4-5-1** (np. *Portugalia, Hiszpania, Dania*).

Jak wynika z przeprowadzonej analizy gry z 16. reprezentacji biorących udział w turnieju EURO 2004, aż 12. grało systemem **1-4-4-2**, co stanowi 75%. Trzy drużyny preferowały system **1-4-5-1** (18,75% zespołów). Tylko jedna reprezentacja grała w ustawieniu **1-4-3-3** (6,25% drużyn biorących udział w turnieju Euro 2004).

Rys.1. Zestawienie systemów gry stosowanych przez drużyny uczestniczące w Euro 2004

Dania, Hiszpania, Rosja grające w ustawieniu **1-4-4-2**, często przechodziły do systemu **1-4-5-1**. W tym ustawieniu główną zasadą w grze drużyny - Danii, Hiszpanii było wydłużenie pola gry przez środkowych napastników: Sand (*Dania*) i Morientes (*Hiszpania*), co stwarzało wolne strefy gry pozostałym zawodnikom z linii pomocy: Tomasson, Rommedahl (*Dania*); Valeron, Vicente (*Hiszpania*), lub obrony: Helveg, Jensen (*Dania*); Capdevila, Manuel Pablo (*Hiszpania*).

Organizacja działań zawodników w grze w opisywanych wyżej ustawieniach tj. **1-4-4-2** w linii, **1-4-3-3** oraz **1-4-5-1** oparta była na koncepcji gry zapewniającej skuteczne osiągnięcie celu.

Obserwacja potwierdza, iż system gry oraz jego organizacja, powinien być dostosowany do umiejętności, możliwości i formy zawodników. Równowaga poczynań oraz zachowanie właściwych proporcji w grze ofensywnej i defensywnej była właściwym kluczem do sukcesu. Świadczyły o tym występy najlepszych drużyn: *Grecji, Czech, Portugalii i Holandii*.

Na Mistrzostwach Europy - EURO 2004 startujące zespoły opierały swoją taktykę gry w większości na systemie **1-4-4-2**. W tabeli 1 przedstawiono zestawienie wszystkich drużyn oraz ich podstawowe systemy gry oraz modyfikację tych ustawień w rozgrywanych meczach.

Tabela.1. Systemy gry drużyn biorących udział w turnieju EURO 2004

Lp.	Drużyna	Podstawowy system gry	Modyfikacja	Wygrane mecze	Mecze zremisowanie	Przegrane mecze
1	GRECJA	1-4-4-2	-----	4	1	1
2	PORTUGALIA	1-4-4-2	1-4-5-1	4	0	2
3	CZECHY	1-4-4-2	-----	4	0	1
4	HOLANDIA	1-4-3-3	-----	2	1	2
5	ANGLIA	1-4-4-2	-----	2	0	2
6	FRANCJA	1-4-4-2	-----	2	1	1
7	SZWECJA	1-4-4-2	-----	1	2	1
8	DANIA	1-4-4-2	1-4-5-1	1	2	1
9	HISZPANIA	1-4-4-2	1-4-5-1	1	1	1
10	ROSJA	1-4-4-2	1-4-5-1	1	0	2
11	CHORWACJA	1-4-5-1	1-4-4-2	2	2	1
12	SZWAJCARIA	1-4-4-2	-----	0	1	2
13	WŁOCHY	1-4-4-2	1-4-3-3	1	2	0
14	BULGARIA	1-4-5-1	1-4-4-2	0	0	3
15	NIEMCY	1-4-5-1	1-4-4-2	0	2	1
16	ŁOTWA	1-4-4-2	1-4-5-1	0	1	2

Z analizy tabeli 1 wynika, że najczęściej meczów wygrały drużyny grające systemem **1-4-4-2**. Były to: Grecja, Czechy, Anglia, Francja, Szwecja, Chorwacja, które podczas EURO 2004 wygrały w sumie 15 meczów.

Modyfikacja systemu gry **1-4-4-2** na system **1-4-5-1** sprawiła, iż był to drugi co do ilości wygranych meczów system gry. Drużyny grające tym systemem wygrały 7 meczów (Portugalia, Dania, Hiszpania, Rosja).

Natomiast najmniej zwycięstw osiągnęły drużyny grające systemem **1-4-3-3**, bo tylko 3 mecze zwycięskie (Holandia, Włochy), z czego reprezentacja Holandii wygrała dwa mecze.

Przebieg turnieju piłki nożnej Mistrzostw Europy nie ujawnił wprawdzie nowego systemu i stylu gry, ale zaznaczył pewne kierunki rozwoju w sposobie wypełniania zadań przez graczy, które jak się przypuszcza zaowocują nowym systemem i sposobem gry już w najbliższym czasie.

Turniej EURO 2004 ukazał, że większość drużyn między innymi najlepsze reprezentacje (Grecja, Portugalia, Czechy) grały ustawieniem wyjściowym **1-4-4-2** z kryciem strefą, ale modyfikowały swój system gry na warianty: **1-4-5-1** lub **1-4-3-3**.

Taktyka gry dostosowana była do możliwości i formy zawodników. Sukces odniosły drużyny grające w ustawieniu **1-4-4-2** preferujące grę zachowawczą, opartą na kontrataku. Mistrzowie Europy - Grecy, to najlepsi przedstawiciele tego sposobu gry.

Reprezentacje Grecji, Portugalii i Czech, grające systemem **1-4-4-2** posiadały charakterystyczne cechy w stylu gry:

- wysokie umiejętności w grze ofensywnej i w grze defensywnej;
- właściwe wykorzystanie najbardziej skutecznych umiejętności drużyny, opartej na wysokim zaawansowaniu techniczno-taktycznym zawodników grających na poszczególnych pozycjach;
- zwiększone pole działania dla wszystkich zawodników;
- wielka pracowitość wszystkich zawodników oparta na maksymalnej wytrzymałości, sile szybkości i zdolności wypełniania różnorodnych działań techniczno-taktycznych w każdej części boiska (uniwersalność pozycyjna);
- agresywny sposób gry w defensywie przy udziale wszystkich zawodników (szczególnie napastników, atakowanie przeciwnika natychmiast po stracie piłki);
- umiejętność wykazania się przez zawodników wysokim poziomem "piłkarskiego intelektu" (możliwość efektywnego zastosowania czynności indywidualnych w każdym momencie gry - kreatywność w grze);

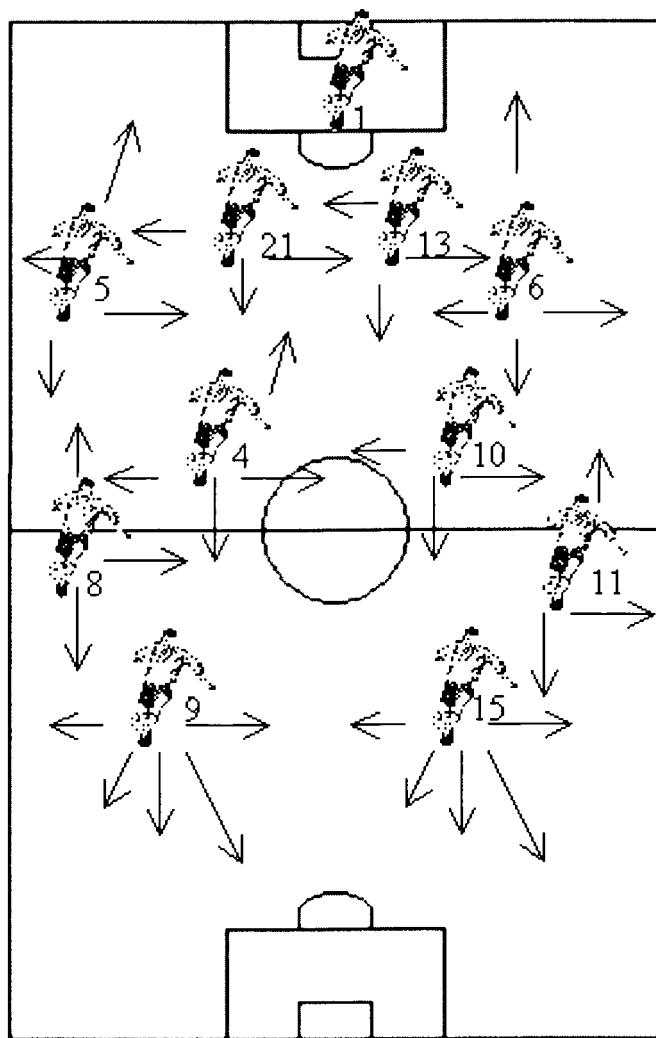
➤ oparcie gry na wysokiej dyscyplinie taktycznej.

Zgodnie z zasadą, że każdy system realizują odpowiednio dobrani zawodnicy - umiejący spełnić określone wymagania (Talaga 1997). W dominującym w turnieju EURO 2004 systemie **1-4-4-2** trzeba było dysponować odpowiednio dobrymi zawodnikami, którzy tworzyli charakterystyczny sposób gry.

Szczególnie interesująca była gra środkowej linii, która polegała na elastycznym ustawieniu w głąb boiska, współdziałaniu z obrońcami i napastnikami. Czołową rolę spełniali tutaj zawodnicy rozgrywający: **Figo, Deco** - *Portugalia*; **Seedorf** - *Holandia*; **Galasek, Rosicky** - *Czechy*; **Giannakopoulos, Zagorakis** - *Grecja*. W realizacji zadań jeśli obrońca "libero" przechodził do ataku lub, gdy boczni obrońcy wykonywali rajdy na połowę boiska przeciwnika, zawodnicy defensywni linii pomocy: **Maniche, Costinha** - *Portugalia*; **Dauids** - *Holandia*; **Galasek** - *Czechy*; **Giannakopoulos** - *Grecja* asekurowali blok obrony. Jeżeli obrońcy pozostawali w tyle, to rozgrywający przejmowali na siebie obowiązki wzmacniania linii ataku, często kończąc akcję ofensywną strzałem lub nawet zdobyciem bramki.

Zawodnicy skrzydłowi pokazali na **XII Mistrzostwach Europy** bardzo interesującą grę. Charakteryzowała się ona przede wszystkim dużą agresywnością w fazie bronienia. Atakowali oni przeciwnika, już na ich przedpolu bramkowym cofając się w głąb własnej połowy boiska, odbierając często piłkę przeciwnikowi: **Maniche** - *Portugalia*; **Cocu** - *Holandia*; **Nedved, Poborsky** - *Czechy* po to by w kontrataku przejść błyskawicznie pod bramkę przeciwnika. W tych akcjach byli asekurowani przez bocznych obrońców lub środkowego napastnika.

Drużyny stosując ustawienie **1-4-4-2** (rys.2), zabezpieczały swoje pole karne stosunkowo dużą liczbą dobrze ustawionych zawodników. Dotyczyło to już formacji ataku i pomocy. Napastnicy - w momencie bronienia wysunięci byli najgłębiej w kierunku bramki przeciwnika tworzyli tzw. "szpicę": **Koller**, - *Czechy*; **Van Nistelrooy** - *Holandia*, **Pauleta** - *Portugalia*

1. Cech - 2. Grygera, 21. Ujfalusi, 13. Jiranek, 6. Jankulowski -
8. Poborsky, 4. Galasek, 10. Rosicky, 11. Nedved - 9. Koller, 15. Baros

Rys.2. Podstawowy skład i ustawienie drużyny Czech w systemie 1-4-4-2

W przypadku odebrania piłki przeciwnikowi przez zawodników tylnych formacji (pomocy, obrony) i otrzymaniu od nich podania - byli gotowi do natychmiastowego atakowania. Konieczna była współpraca napastników z zawodnikami z drugiej linii - jednym z bocznych obrońców. Jeżeli obydwaj wysunięci napastnicy znajdowali się bliżej

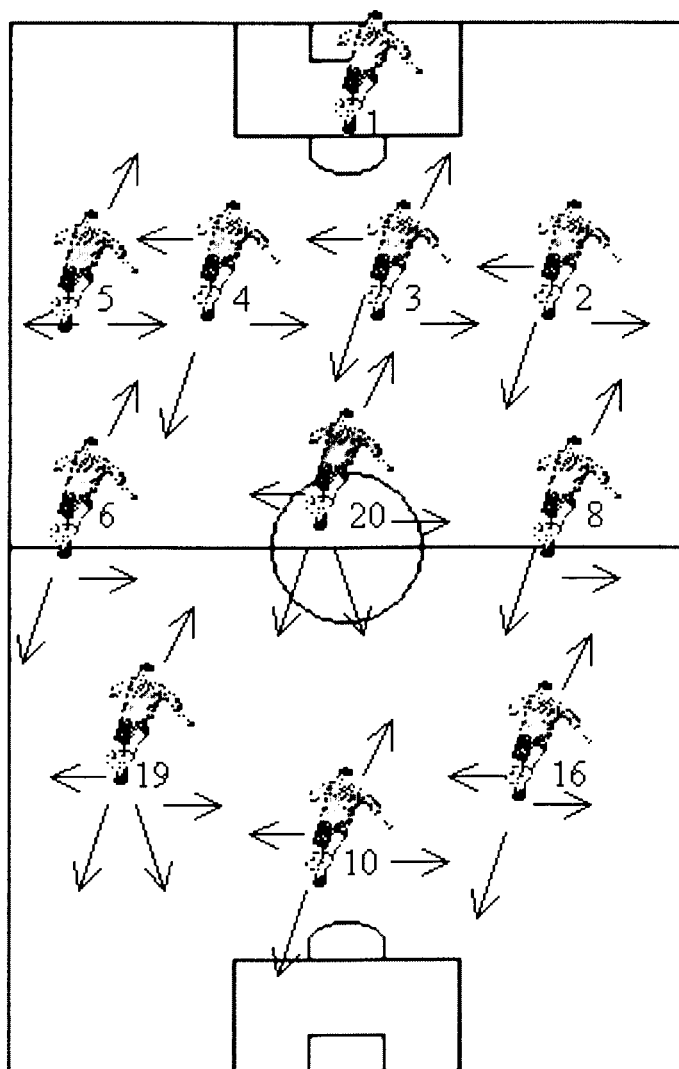
linii bocznych boiska (na skrzydłach) to brali udział w akcjach defensywnych (cofali się w kierunku własnej bramki) podobnie jak pozostali zawodnicy; jeśli natomiast znajdowali się bliżej środka boiska - więcej uwagi poświęcali grze ofensywnej. Ponadto w akcjach defensywnych wysunięci napastnicy otrzymali zadanie absorbowania ("szachowania") przeciwnika, zwalniania jego akcji ofensywnych, stwarzając przez to możliwość odpowiedniego przegrupowania się i zajęcia odpowiedniej pozycji zawodnikom obrony własnej drużyny. Musieli to być, zatem zawodnicy szybcy, o wysokich umiejętnościach dryblingu i dobrej dyspozycji strzeleckiej: **Charisteas, Vryzas - Grecja; Koller, Baros - Czechy.**

Drugą linię tworzyli czterej zawodnicy. W momencie posiadania piłki przez przeciwnika wszyscy stosowali krzyki "każdy swego" lub "strefą", przeważnie na własnej połowie boiska: **Giannakopoulos, Zagorakis, Basinas, Karagounis - Grecja; Galasek, Rosicky, Poborsky, Nedved - Czechy.** Pozostali czterej zawodnicy - tworzyli podwójną ścianę całego bloku obronnego, złożonego w sumie z ośmiu graczy: **Bolf, Ujfalusi, Jiranek, Jankulowski, Galasek, Rosicky, Poborsky, Nedved - Czechy.**

W momencie przechwycenia piłki od przeciwnika rozpoczynali szybki atak podaniem do jednego z wysuniętych środkowych napastników - uzupełniali tę dwójkę jednym z zawodników drugiej linii: **Poborsky - Czechy.** Przy braku okazji przeprowadzenia szybkiego ataku, do akcji ofensywnej (atak pozycyjny) włączało się kilku zawodników. Na tym głównie polegała elastyczność zmiany ustawienia w momencie atakowania i bronienia, skuteczność ilościowego i strukturalnego zabezpieczenia własnej bramki przed atakami przeciwnika. W momencie posiadania piłki można, więc dość swobodnie przechodzić do atakowania zgodnie z założeniami systemu **1-4-3-3**, który preferowała reprezentacja Holandii.

Holendrzy modyfikowali ustawienie wyjściowe **1-4-4-2** na system **1-4-3-3** posiadali w linii ataku trzech zawodników: środkowego napastnika: **Van Nistelrooya** i dwóch skrzydłowych: **Robben** i **Van der Meyde** (rys.3).

1. Van der Sar - 2. Reiziger, 3. Stam, 4. Bouma, 5. Van Bronckhorst -
6. Cocu, 8. Davids, 20. Seedorf - 10. Van Nistelrooy, 16. Overmars, 19. Robben

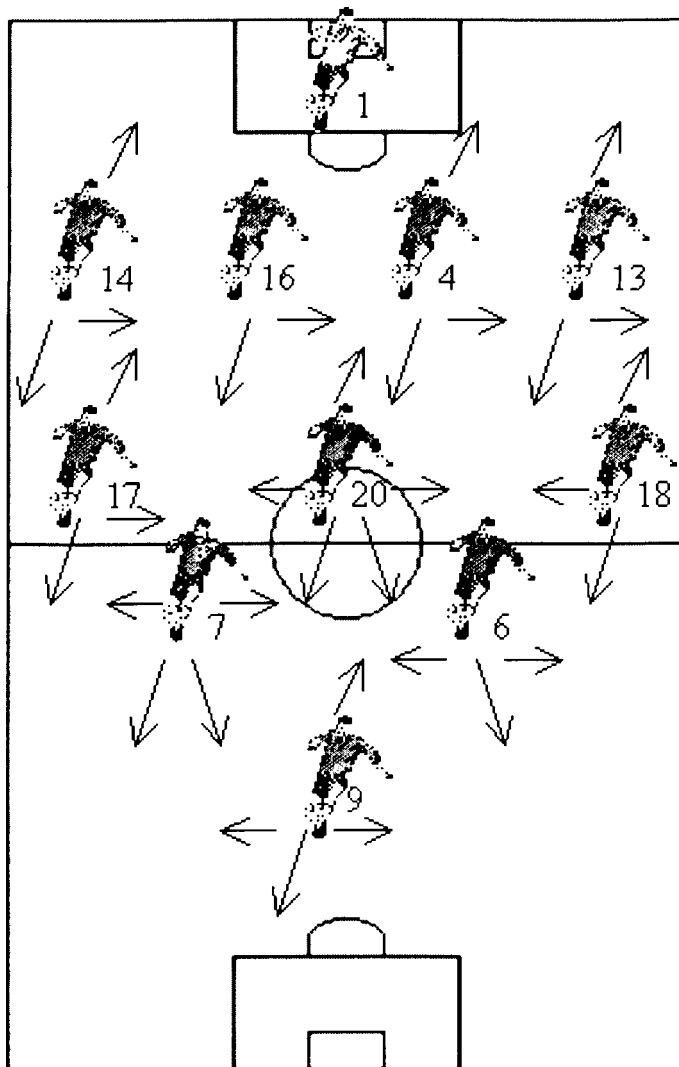
Rys. 3. Podstawowy skład i ustawienie drużyny Holandii w systemie 1-4-3-3

Cała trójka, szeroko rozstawiona, była głównie na połowie boiska przeciwnika. Za tymi trzema zawodnikami wysuniętymi najbardziej w kierunku bramki przeciwnika ustawieni byli trzej pomocnicy: **Seedorf**, **Davids** i **Cocu** zgrupowani bliżej środka boiska. Linia pomocy stanowiła

zabezpieczenie środkowego pasa gry i równocześnie jakby ukrytą rezerwę linii napadu przy atakowaniu bramki przeciwnika. Czterej obrońcy: **Reiziger, Bouma, Stam** i **Van Bronckhorst** ustawieni byli w linii. Obrońcy zostali podzieleni na obrońców bocznych: **Reiziger, Van Bronckhorst** i środkowych: **Bouma, Stam**. Boczni obrońcy odpowiedzialni byli przede wszystkim za krycie skrzydłowych przeciwnika, za współdziałanie z partnerami linii obrony. Brali oni czynny udział w akcjach ofensywnych i to głęboko w polu przeciwnika. W ostatniej fazie akcji ofensywnej, kończyli ją dośrodkowaniem lub strzałem na bramkę. Po stracie piłki przez pomocnika lub wskutek zatrzymania akcji ofensywnej - wracali jak najszybciej na swoje miejsca. Najważniejszym zadaniem środkowych obrońców było krycie środkowych napastników w podbramkowej, środkowej strefie boiska. W akcentowanych systemach gry obaj środkowi obrońcy posiadali umiejętność gry destruktywnej, przy współdziałaniu musieli doskonale rozumieć się i asekurować nawzajem: **Stam** i **Bouma** - *Holandia*. Jeżeli dwaj środkowi napastnicy przeciwnika grali cofnięci do tyłu lub przy liniach bocznych boiska, obrońcy stosowali krycie strefą, jeśli zbliżali się do bramki, stosowali krycie ściśle "każdy swego". Cała czwórka obrońców w wariantowym ustawieniu **1-4-3-3** musiała się doskonale rozumieć i uzupełniać. Jeżeli chodzi o linię pomocy to cała trójka zawodników w momencie atakowania ze strony przeciwnika cofała się przed obrońców i przechodziła do agresywnej obrony jako wysunięta linia całej formacji obronnej, wzmacniając blok defensywny i stwarzając jego liczebne uzupełnienie (do siedmiu zawodników). W momencie atakowania jeden z trójki pomocników brał bezpośredni udział w akcji ofensywnej, pozostała dwójka zabezpieczała drugą linię ataku. System ten stanowił lepsze zabezpieczenie własnej bramki pod względem organizacji obrony i liczby zawodników obrony. Zabezpieczał środkowy pas boiska trzema pomocnikami, pozwalając na atakowanie wypadami przez środkową trójkę ataku przy maksymalnej zabezpieczonej grze w tyłach, lub atakowaniem większą liczbą zawodników przy zasileniu linii ataku jednym, dwoma lub trzema pomocnikami. Kilka zespołów - Włochy, Hiszpania, Chorwacja, stosowały ustawienie **1-4-5-1**, a kilka innych - Niemcy, Dania i Portugalia przechodziło z ustawienia **1-4-4-2** na **1-4-5-1**.

Dokonując analizy systemu **1-4-5-1** - na przykładzie reprezentacji Portugalii (rys.4) należy podkreślić, że w tym ustawieniu główną zasadą

w działaniu graczy było wydłużanie pola gry przez środkowego napastnika: **Pauleta** co stwarzało wolne strefy gry z prawej i lewej strony boiska do zagrań dla wbiegających do tych stref zawodników linii pomocy: **Costinha**, **Figo**, **Deco**, **Maniche** i **Cristiano Ronaldo** lub obrony: **Miguel**, **Andrade**, **Carvalho**, **Valente**.

1. Ricardo - 13. Miguel, 4. Andrade, 16. Ricardo Carvalho, 14. Nuno Valente - 18. Maniche, 6. Costinha, 7. Figo, 20. Deco, 17. Cristiano Ronaldo - 9. Pauleta

Rys. 4. Podstawowy skład i ustawienie drużyny Portugalii w systemie 1-4-5-1

Ważnym warunkiem skutecznej gry w obronie było skracanie i zawężanie pola gry przez obrońców grających w linii. Zadania i obowiązki piłkarzy w systemie **1-4-5-1** w zakresie gry obronnej były zbliżone do zadań i obowiązków zawodników w systemie **1-4-4-2**. W grze obronnej modyfikacja **1-4-5-1** (różniła się możliwością krycia dwóch napastników przeciwnika przez środkowego obrońcę i defensywnego pomocnika. Zwiększało to udział w akcjach ofensywnych zawodnika "libero" i dwóch skrajnych obrońców. Linia pomocy w systemie **1-4-4-2** to zawodnicy: **Costinha, Figo, Deco** i **Manihe**.

Dwaj defensywni pomocnicy: **Maniche** i **Costinha** jeden krył drugiego napastnika lub rozgrywającego, kontrolowali oni i asekurowali środek pola gry oraz boczne sektory boiska w wypadku ofensywnej gry bocznych pomocników lub obrońców. Dwójka bocznych pomocników: **Figo** i **Cristiano Ronaldo** ustawieni byli szeroko w bocznych sektorach boiska, mając zadanie uniwersalne: (funkcja klasycznego pomocnika oraz funkcja wszechstronnego napastnika). Oni jako pierwsi włączali się do gry ofensywnej wspierając wysuniętego środkowego napastnika. Ofensywny pomocnik: **Deco** obok funkcji rozgrywającego, w wielu akcjach ofensywnych spełniał również rolę drugiego napastnika. Wtedy rolę rozgrywającego przejmował jeden z defensywnych (uniwersalnych) pomocników. Pomocnicy najczęściej wchodzili w posiadanie piłki stąd decydowali o rytmie i kierunku gry całego zespołu. Właściwe skrócenie pola gry w strefie środkowej, gdzie znajdowało się dziewięciu aktywnie broniących i walczących o piłkę zawodników dawało duże szanse odbioru piłki lub jej przechwycenie. Dawało to możliwość stosowania kontrataku większą liczbą zawodników. Środkowy napastnik: **Pauleta** przeważnie grał "przy ostatnim" obrońcy, przez co często narażony był na pozycję "spaloną". Wymagano od niego dobrej orientacji przestrzennej, a także przede wszystkim umiejętności przemieszczania się w poprzek boiska w celu tworzenia "stref wolnego pola gry". Szybkość startowa i biegowa, niekonwencjonalny drybling, zdolność długiego utrzymania się przy piłce, dobra gra głową, uwalnianie się od kryjącego przeciwnik i przede wszystkim skuteczność strzelecka w zatłoczonym polu karnym, a także tzw. "szerokie widzenie" to kolejne cechy zawodnika grającego na tej pozycji. Zmodyfikowany system **1-4-5-1** wymuszał konieczność bardzo wszechstronnego wyszkolenia, umożliwiającego skuteczną grę w ataku, jak i w obronie.

W sposobie gry najlepszych drużyn dużo było elementów gry ofensywnej, dynamicznej, ale z zachowaniem równowagi w ataku i obronie. Wysoka technika użytkowa była atutem najlepszych zawodników do realizacji założeń taktycznych. Ważne było również przygotowanie psychiczne oraz rozłożenie odpowiedzialności za wynik meczu na wszystkich zawodników.

Duża rola gwiazd w zespołach, a szczególnie ich dyspozycja wielokrotnie decydowały o wyniku meczu. Ustawiczne poszukiwania przez szkoleniowców bardziej uniwersalnych i racjonalnych systemów gry w piłkę nożną - w kierunku zwiększenia zmienności sytuacji w czasie walki w poszczególnych miejscach na boisku, przyspieszania akcji i kombinacji w atakowaniu i bronieniu, efektywności walki 1x1 - zmierzały głównie do ograniczenia swobody przeciwnika w każdej chwili i w każdym miejscu.

Zagęszczenie pola gry dokonywane zostało na podstawowym ustawieniu zawodników w systemie **1-4-4-2**, a polegało przede wszystkim na przesunięciu środkowego wysuniętego obrońcy (forstopera) lub któregoś z bocznych obrońców na pozycję cofniętego pomocnika. Było to pociągnięcie taktyczne umożliwiające cofniętym pomocnikom realizację zadań ofensywnych, podobnych do czynności środkowego obrońcy - libero.

Mistrzostwa Europy w Portugalii w 2004 roku dowiodły, iż zawodnicy uniwersalni, wszechstronni, o dużych umiejętnościach gry zarówno w ataku, jak i w obronie, wkomponowani w optymalne ustawienie na boisku, byli fundamentem sukcesu najlepszych drużyn. Spostrzeżenia te pozwalają sądzić iż w najbliższych Mistrzostwach Świata w Niemczech lub też w kolejnych Mistrzostwach Europy powstanie nowy system gry, przez uniwersalność działań zawodników będzie zmierzał w kierunku koncepcji gry "wszystkimi siłami" (futbol u totalnego). W charakterystyce takiej gry Paluszek (2003) twierdzi, iż wszyscy gracze niezależnie od zajmowanej pozycji na boisku będą z taką samą skutecznością realizowali zadania defensywne i ofensywne.

Wnioski

1. Organizacja gry ofensywnej w strefie obrony była starannie przygotowana przez najlepsze drużyny. Rozpoczęcie akcji ofensywnej ze strefy obrony było ważną formą atakowania.

2. Podczas Mistrzostw Europy 2004 dominowało ustawienie **1-4-4-2** z kryciem agresywnym w strefie, skuteczną grą 1x1 z obowiązkową asekuracją (podwajanie, potrajanie).
3. Najlepsze drużyny stosowały skracanie i zawężanie pola gry w myśl zasady, że zawodnicy muszą się znajdować na połowie, na której przebywa piłka. Reakcją na skracanie pola gry był często stosowany atak indywidualny z akcentem skutecznego dryblingu.
4. Czołowe drużyny narzucały tempo i rytm gry. Wieloma podaniami utrzymywały się przy piłce, a będąc w obronie wywierały natychmiastowy nacisk na przeciwnika, aby przeszkodzić w rozwinięciu akcji ofensywnej.
5. Najlepsze reprezentacje osiągnęły sukces, dlatego iż dysponowały dobrym, wyrównanym składem, z 2-3 wybitnymi zawodnikami umiejącymi w decydujących momentach rozstrzygnąć o wyniku.
6. Zespoły, które odniosły sukces dysponowały doskonałą oceną sytuacji na boisku oraz wspaniałym opanowaniem piłki przy stosowaniu bezpośrednio przed polem karnym akcji z jednym-dwoma podaniami.
7. Modyfikacja systemu **1-4-4-2** w linii ze specyfiką zadań ofensywnych i defensywnych pozwala w przyszłości na wyłonienie nowego systemu, który będzie nawiązywał do gry "wszystkimi siłami".

Piśmiennictwo

1. Duda H. 2004. *EURO 2004 - analiza działań ofensywnych najlepszych zespołów*. Sport Wyczynowy, nr 11-12.
2. Duda H., Hajdo M. 2004. *Doskonalenie systemu 1-4-4-2 (bez libero) w małych grach taktycznych oraz grach pomocniczych*. Trener, nr 3.
3. Paluszek K. 2003. *Nowoczesne nauczanie gry w piłkę nożną*. BK, Wrocław.
4. Panfil R., Żmuda W. 1999. *Nauczanie gry w piłkę nożną*. BK, Wrocław.
5. Talaga J. 1997. *Taktyka Piłki Nożnej*. COS RCMSKFiS, Warszawa.

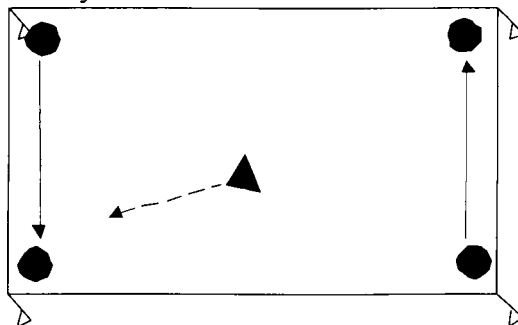
Aneks

W aneksie zaproponowano wybrane ćwiczenia w różnych formach nauczania, zdaniem autorów ćwiczenia te ułatwiają opanowanie czynności organizacyjnych oraz umiejętności rozgrywania piłki w systemie 1-4-4-2:

1. Zabawa "Przechwycić piłkę"

Cel: Kształtowanie umiejętności poruszania się w określonej strefie działań, reagowanie (orientacja przestrzenna) na zmieniającą się sytuację, przechwytywanie piłki w ruchu.

Opis ćwiczenia: Ustawienie zawodników jak na rysunku 5. Dwie piłki w narożnikach po przekątnej. Zadaniem zawodnika ustawionego w środku jest przechwycenie dowolnego podania wykonywanego przez czwórkę zawodników ustawionych w narożnikach.

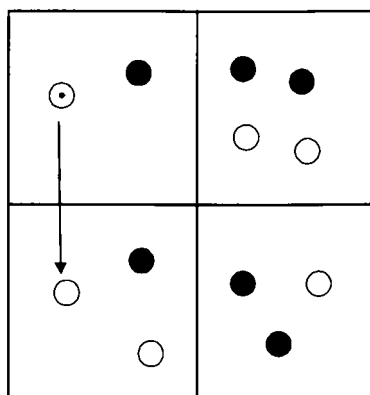

Rys.5

2. "Rozgrywanie piłki"

Cel: umiejętność organizacji działań przy rozgrywaniu piłki

Opis ćwiczenia: Rozgrywanie piłki w czterech wyznaczonych polach (rys.6) - podanie do określonego pola gry może nastąpić pod warunkiem iż w danym polu będzie znajdowało się dwóch zawodników tej samej drużyny. Dla ułatwienia wykonania działań w określonej strukturze ruchowej zawodnicy podają piłkę RR (z piłką można wykonać max 3 kroki).

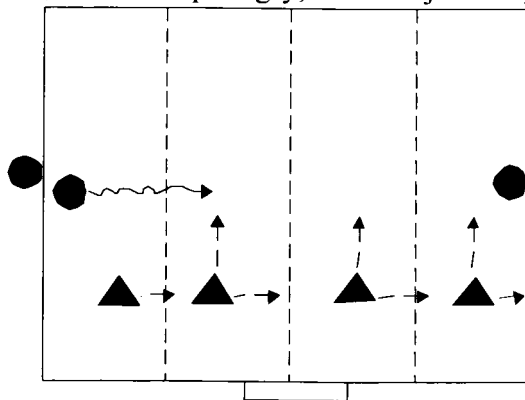

Rys.6

3. "Prowadzenie piłki w strefie"

Cel: Nauczanie i doskonalenie skracania pola gry oraz ataku z asekuracją na zawodnika z piłką.

Opis ćwiczenia: W wyznaczonej strefie boiska (rys.7) ustawiona czwórka obrońców w linii, przed nimi w odległości około 10 m., na całej szerokości po obu stronach naprzeciwko siebie dwie pary zawodników. Ćwiczenie polega na prowadzeniu piłki (ze zmianą), z jednej strony boiska na drugą. Zadaniem obrońców jest pozoracja ataku (wyjście do przodu) na zawodnika z piłką w swoim sektorze działań. Zadaniem obrońców w sąsiednich sektorach jest reagowanie na atak partnera (wyjście do przodu, skrócenie pola gry, asekuracja atakującego partnera).

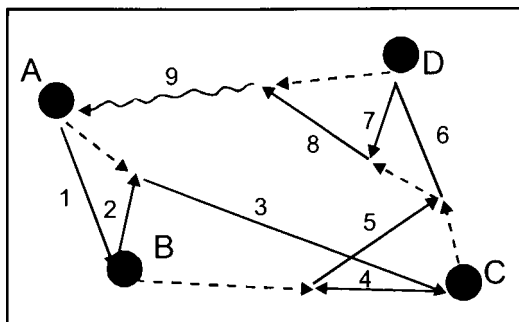
Rys.7

4. "Aktywność ruchowa w sektorze gry"

Cel: Kształtowanie nawyku aktywności ruchowej przy wykonywaniu działań technicznych.

Opis ćwiczenia: W wyznaczonym sektorze gry, przy ciągłej aktywności ruchowej – zawodnicy wymieniają różne podania (krótkie, długie, skośne) wg zaznaczonej kolejności (rys.8), zmieniając jednocześnie miejsce po zagraniu piłki.

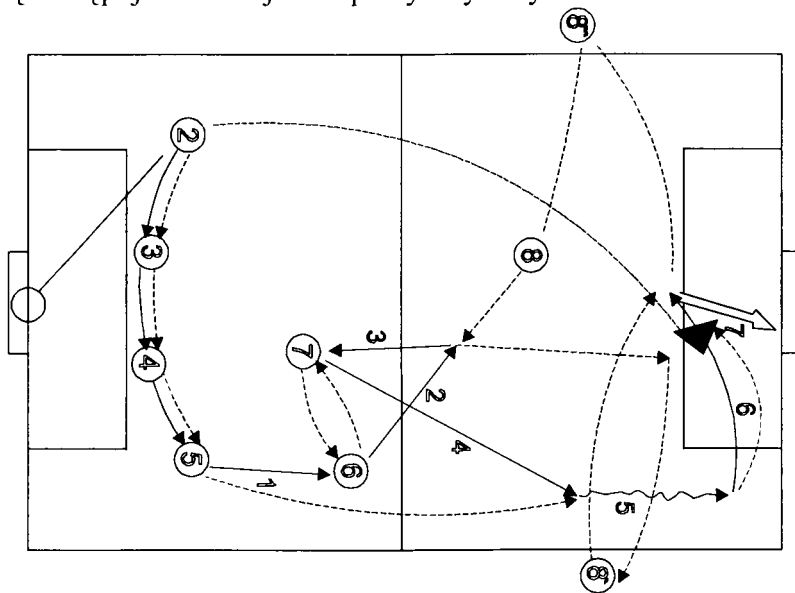

Rys.8

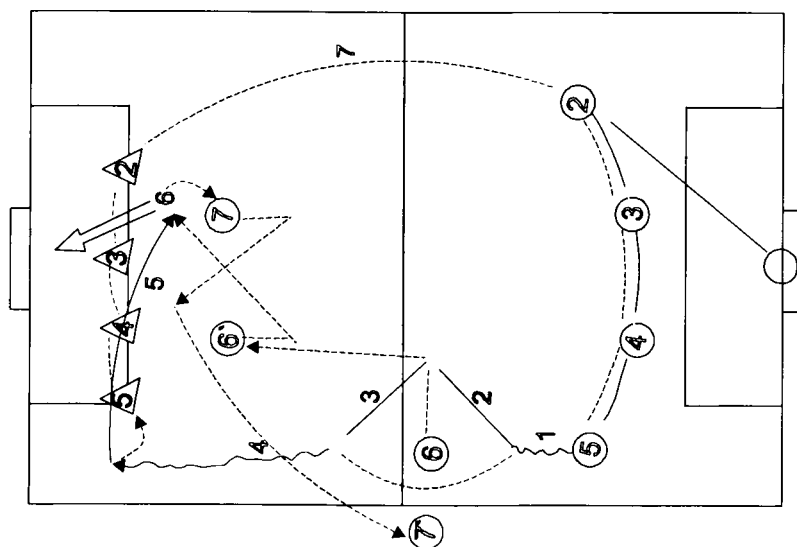
5. "Rytmizacja w ataku szybkim"

Cel: Kształtowanie nawyku działań ofensywnych poszczególnych formacji w ustawieniu 1-4-4-2.

Opis ćwiczenia: Po rozegraniu piłki przez blok defensywny (bramkarz, obrona strefą), atak szybki zainicjowany przez bocznego obrońcę, który po rozegraniu piłki z pomocnikiem: "ściana" (rys.9a), skośne długie podanie (rys.9b) kończy akcję dośrodkowaniem. Po oddaniu strzału na bramkę następuje zmiana jak na powyższych rysunkach.

Rys.9a

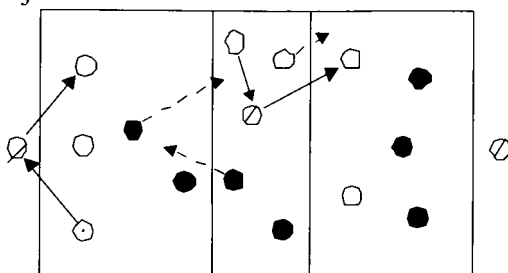

Rys.9b

6. "Organizowanie działań"

Cel: organizacja w ustawieniu w działaniach defensywnych

Opis ćwiczenia: Rozgrywanie piłki w trzech strefach boiska (obrony, pomocy i ataku) – rys.10 z dwoma neutralnymi zawodnikami. Zadaniem przy rozgrywaniu piłki w danej strefie jest ustawienie drużyny broniącej w linii poprzecznej.

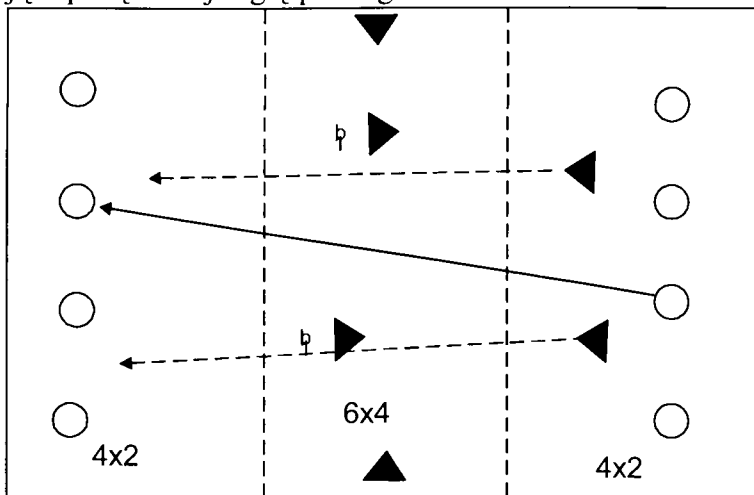
Rys.10

7. "Gra presingiem w strefach"

Cel: Doskonalenie presingu w działaniu zespołowym.

Opis ćwiczenia: Gra prowadzona jest w trzech strefach boiska, gdzie w skrajnych gramy 4x2 a w środkowej 6x4 (rys.11). Zadaniem czwórki zawodników posiadających piłkę jest wykonanie trzech podań na dwa kontakty i przeniesienie gry nad strefą środkową do partnerów z zespołu,

którzy muszą wykonać cztery podania znowu przenieść piłkę i wykonać pięć podań, gdy się to uda zdobywają punkt. Zadaniem zawodników broniących jest odbiór piłki przed wykonaniem planowanej liczby podań, gdy się to uda wprowadzają piłkę do strefy środkowej, gdzie czeka dwóch partnerów z drużyny + dwóch bramkarzy. Teraz oni muszą wykonać tę liczbę podań, której nie wykonał zespół w trakcie odbioru, a uniemożliwia im to czwórka, która nie rozgrywała piłki. Jeżeli w trakcie przenoszenia piłki na drugą stronę zostanie ona przechwycona przez któregoś z bramkarzy działania są jak poprzednio. Każda drużyna odbierająca piłkę stosuje "grę presingiem".

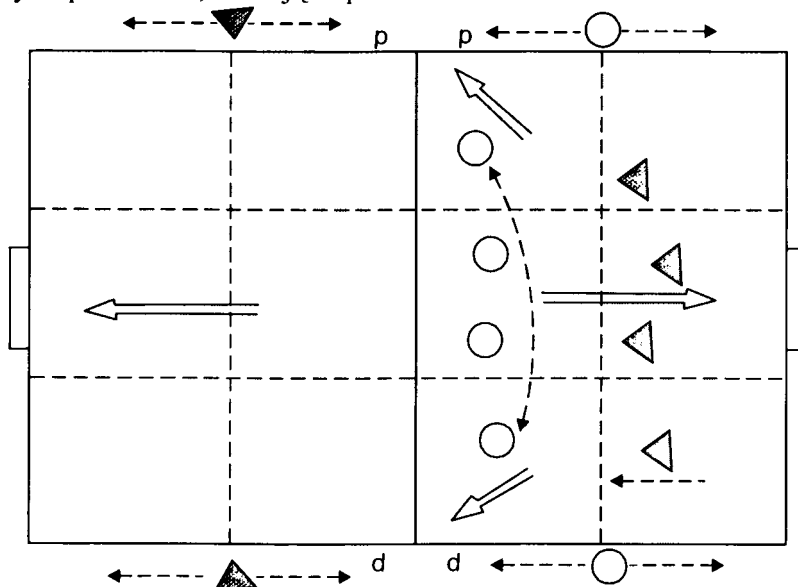
Rys.11

8. "Gra strefą"

Cel: Nauczanie krycia strefą z podwajaniem, umiejętność działań ofensywnych w przewadze liczebnej, umiejętność "gry na spalony".

Opis ćwiczenia: Grę rozpoczyna czwórka zawodników broniąca dużej bramki atakiem na dwie mniejsze bramki umieszczone w strefie środkowej przy liniach bocznych boiska, te bramki bronione są przez czwórkę zawodników przeciwnej drużyny, która z kolei mając do dyspozycji dwóch skrajnych zawodników poruszających się wzdłuż linii bocznych boiska próbuje po przechwyceniu piłki oddać strzał na dużą bramkę (rys.12). W przypadku przejścia linii środkowej boiska przez drużynę atakującą małe bramki role się zmieniają. Obrońcy małych bramek szybko przemieszczają się pod dużą przeciwną bramkę ustawiają

się strefą, broniąc dostępu do bramki. Przeciwnicy wykorzystując dwóch skrajnych partnerów, atakują w przewadze 6x4.

Rys.12

Ćwiczenia w formie wiązanej

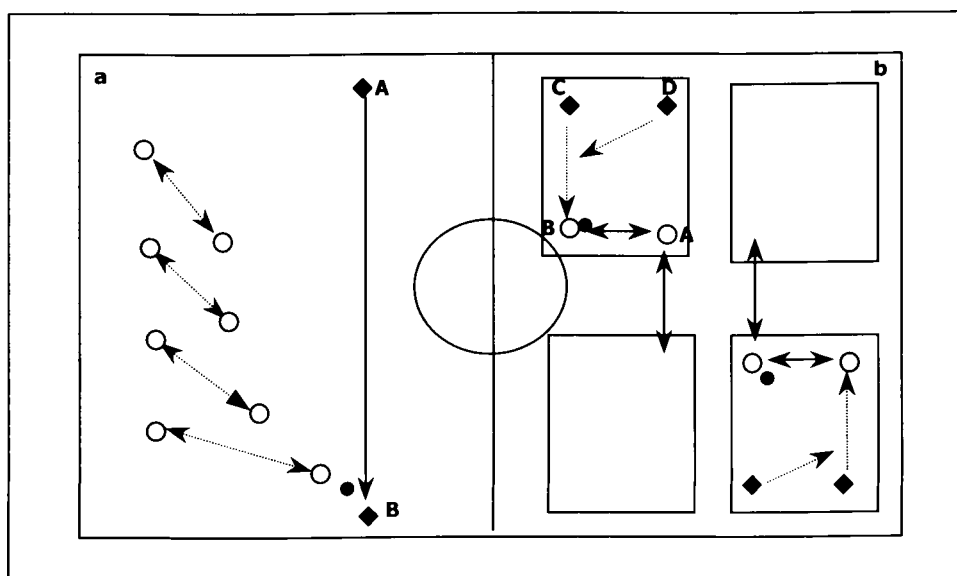
– połączenie gry z ćwiczeniami w formie ścisłej i fragmentów gry (Duda i Hajdo 1994)

9. Zawodnicy ćwiczą atak z asekuracją na zawodnika z piłką

Zawodnik A podaje piłkę do zawodnika B. W momencie posiadania piłki przez zawodnika B cała czwórka przesuwa strefę z atakiem na zawodnika z piłką (rys.13a).

10. Zawodnicy ćwiczą atak z asekuracją na zawodnika z piłką

Zawodnik A zagrywa piłkę do B. W momencie posiadania piłki przez zawodnika B zawodnik C atakuje B asekurowany przez D (rys.13b).

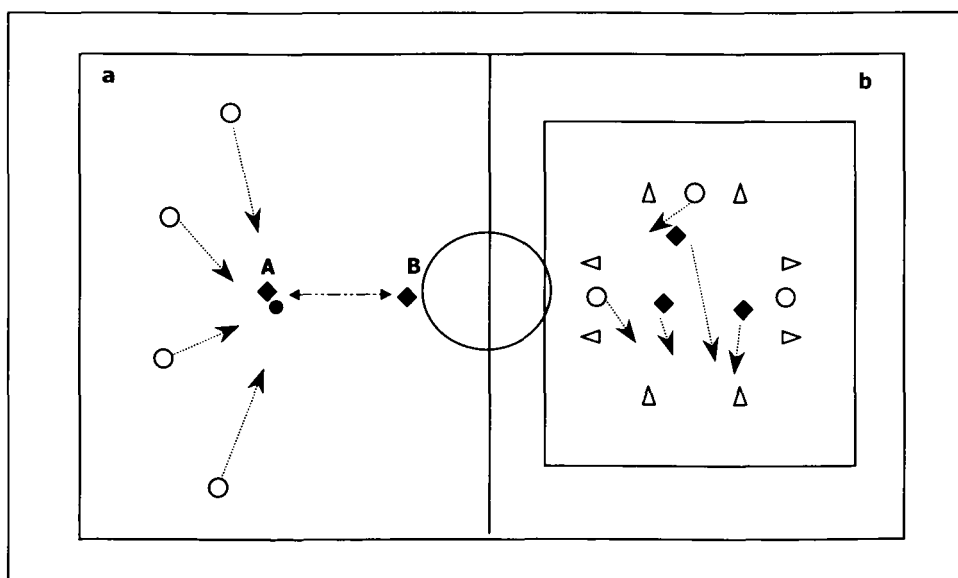
Rys.13

11. Zawodnicy ćwiczą element skracania pola gry

Zawodnik A prowadzi piłkę na czwórkę broniącą. W momencie, kiedy odwraca się do niej tyłem, przestaje być groźny i zostaje zaatakowany przez czwórkę obrońców (rys.14a).

12. Zawodnicy grają 3x3 na rozstawione bramki, których zawsze jest więcej od liczby grających

Założeniem tej gry jest umiejętność krycia i ataku najbliższego zawodnika, którego zastępują bramki. Gol zostaje zaliczony w momencie wykonania przez drużynę posiadającą piłkę, podania powrotnego przez dowolną niekrytą bramkę. Celem jest nabycie umiejętności krycia i ataku najbliższego zawodnika (rys.14b).

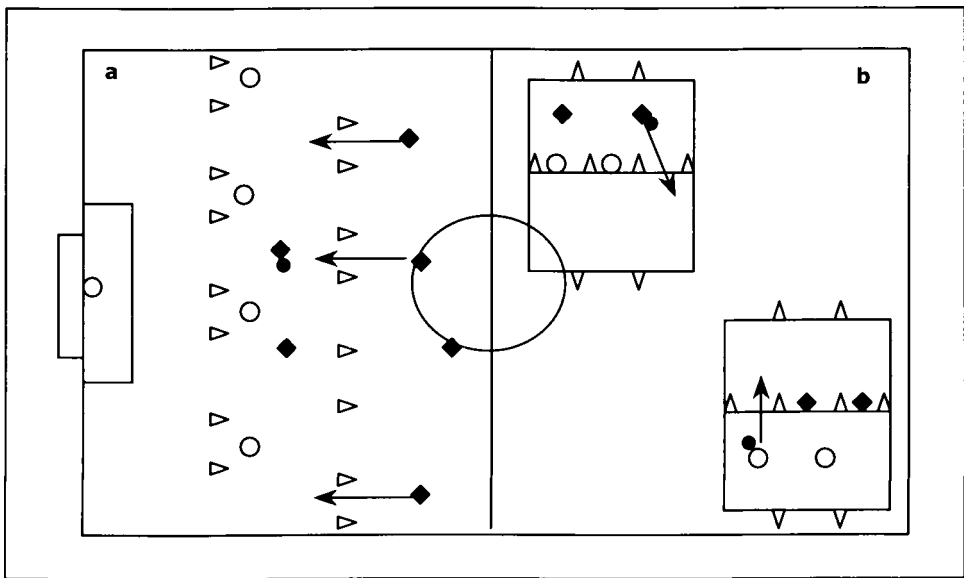
Rys.14

13. Gra dowolna 6x4 zakończona strzałem

Warunkiem zdobycia gola na dużą bramkę jest zagranie piłki prostopadłej przez dowolną małą bramkę. Celem gry jest doskonalenie przesuwania w strefie, asekuracji w pionie i poziomie (rys.15a).

14. Gra dowolna 2x2

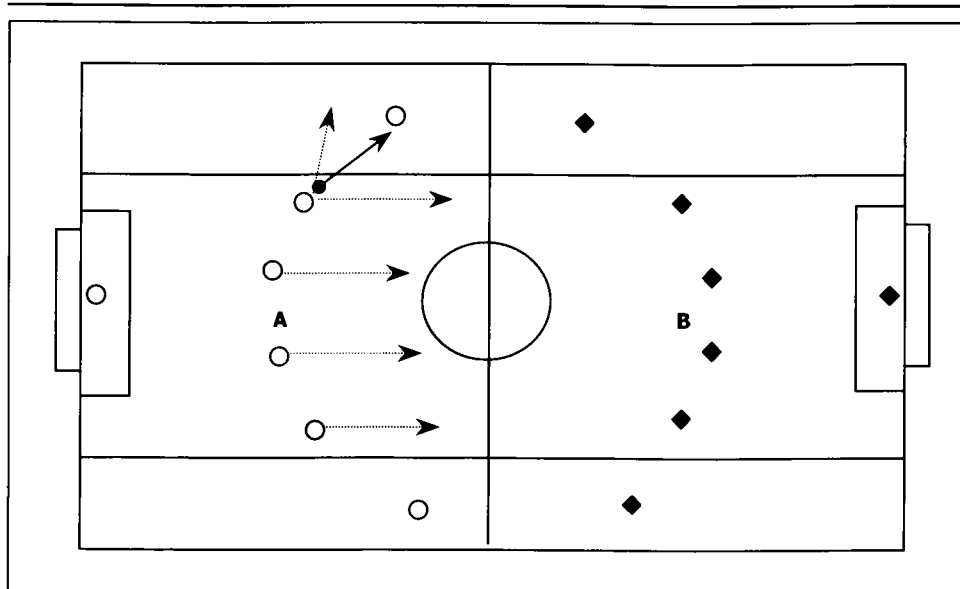
Warunkiem zdobycia bramki jest zagranie piłki prostopadłej lub jej wprowadzenie do jednej z małych bramek. Celem ćwiczenia jest przesuwanie w strefie, dojście do zawodnika z piłką i asekuracja (rys.15b).

Rys.15

15. Gra w strefach

Boisko podzielone jest na trzy poziome strefy (rys.16). W środkowej prowadzona jest gra 4x4 (AxB), w bocznych strefach ustawieni są zawodnicy po jednym z każdej drużyny. Podczas gry zawodnik zespołu A zagrywa do swojego partnera z drużyny, który znajduje się w bocznej strefie i wbiegając w tę strefę grają 2x1 z zawodnikiem drużyny przeciwnej. Po ograniu przeciwnika następuje wprowadzenie piłki ze strefy i dogranie zakończone strzałem. W momencie dogrania następuje przewaga 5x4 (AxB), ponieważ dodatkowo zamyka akcję zawodnik drużyny A, będący po przeciwnej stronie. W dalszej kolejności akcję rozpoczyna zespół B. Oprócz tego podczas rozgrywania piłki przez zespół A lub B trener przerywa grę i następuje zmiana miejsc w zespole, który posiada piłkę pomiędzy zawodnikami w strefie środkowej oraz w strefach bocznych. W wyniku tego następuje gra z kontry 4x2. Piłkę musi w tym czasie przejść zespół broniący. Celem gry jest nabycie umiejętności włączania się zawodników bocznymi sektorami boiska, dokładne dogranie piłki na strzał oraz gra z kontry.

Rys.16

Objaśnienie do części graficznej:

